

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos
patarėja Diana Urbonė

LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBOS VEIKLA 2013-2014 M.

SIŪLOMI PAGRINDINIŲ ETIKOS PROBLEMŲ AKADEMINĖJE IR MOKSLINĖJE VEIKLOJE PREVENCIJOS BŪDAI

2014 m. gruodžio 10 d.
Šiaulių universitetas

AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS VEIKLA (1)

Uždaviniai ir funkcijos:

1. **Skatinti akademinės etikos kodeksų ir akademinų procedūrų laikymąsi** (rekomendacijų dėl akademinės etikos kodeksų ir kitų akademinės etikos priemonių parengimas; diskusijų bei konferencijų akademinės etikos klausimais inicijavimas ir dalyvavimas jose; statistinių tyrimų, susijusių su akademinė etika ir procedūromis, rezultatų viešinimas; etikos ir procedūrų pažeidimų viešinimas ir kt.).
2. **Nagrinėti skundus ir Kontrolieriaus iniciatyva atlikti tyrimus dėl akademinės etikos ir procedūrų galimų pažeidimų** (faktinių duomenų surinkimas, informacijos analizė, Tarnybos Patariamojo komiteto narių nuomonės vertinimas, sprendimo parengimas ir skelbimas).
3. **Vietinis ir tarptautinis bendradarbiavimas** (keitimasis informacija bei gera praktika su akademinėmis organizacijomis, valstybinėmis institucijomis ir kt.).

AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS VEIKLA (2)

PAGRINDINĖS VERTYBĖS, PRINCIPAI:

1. Akademinis sąžiningumas ir etiškas tyrimų vykdymas
2. Lygybė, teisingumas ir nediskriminavimas
3. Atskaitingumas, skaidrumas ir nepriklausomumas
4. Kritisė analizė ir pagarba pagrįstoms nuomonėms
5. Atsakingas turto valdymas ir gamtos išteklių vartojimas
6. Laisva ir atvira žinių ir informacijos sklaida
7. Solidarumas ir sąžiningas elgesys su nacionaliniais ir tarptautiniais partneriais

Visi aukštųjų mokyklų etikos kodeksai turėtų būti nustatyti **skaidrių ir visiems atvirų** konsultacijų metu, po pasitarimo su skirtingų akademinės bendruomenės grupių atstovais.

Elgesio normos etikos kodekse turėtų būti taikomos **visiems akademinės bendruomenės nariams, įskaitant įstaigos vadovus, dėstytojus, administraciją ir studentus.**

KONTROLIERIAUS PRIIMAMI SPRENDIMAI

Išnagrinėjęs skundą arba atlikęs tyrimą savo iniciatyva, Kontrolierius, vadovaudamasis Mokslo ir studijų įstatymo 18 straipsnio 12 dalimi, turi teisę priimti tokius sprendimus:

- 1) informuoti mokslo ir studijų institucijas ir Švietimo ir mokslo ministeriją apie asmenis, padariusius akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų;
- 2) įpareigoti mokslo laipsnį suteikusia ir (arba) konkursą pareigoms eiti vykdančią instituciją atšaukti sprendimą dėl mokslo laipsnio suteikimo ir (arba) konkurso laimėtojo;
- 3) rekomenduoti mokslo ir studijų institucijoms atšaukti sprendimą, priimtą remiantis akademinę etiką ir procedūras reglamentuojančiais dokumentais;
- 4) rekomenduoti darbuotojui atsisakyti dalyvauti vykdomame mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros projekte;
- 5) informuoti už atitinkamą sritį atsakingą instituciją apie nukentėjusius nuo akademinės etikos pažeidimų asmenis (autorius);
- 6) informuoti teisėsaugos institucijas, jei nustatomas nusikalstamos veikos požymis;
- 7) kreiptis į teismą, jei nevykdomas kontrolieriaus įpareigojimas;
- 8) viešinti nustatytus akademinės etikos ir procedūrų pažeidimo atvejus;
- 9) pripažinti skundą nepagrįstu.

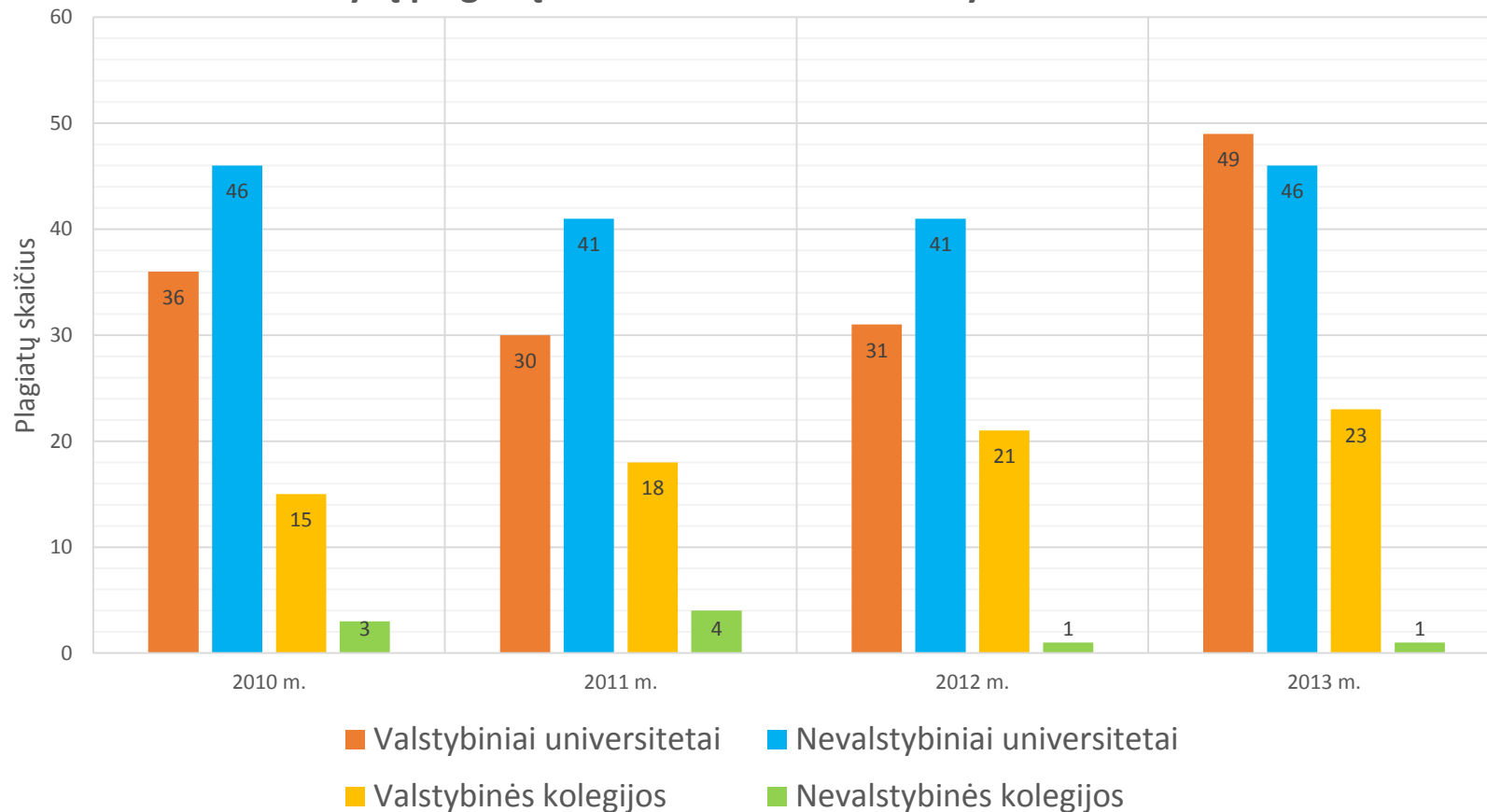
AKADEMINĖS ETIKOS PAŽEIDIMAI LIETUVOJE

AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBOJE 2013-2014 M. GAUTŲ PRANEŠIMŲ, PRAŠYMŲ, SKUNDŲ IR INICIJUOTŲ TYRIMŲ ANALIZĖ

Pažeidimas, susijęs su:	Gautų skundų skaičius		Inicijuotų tyrimų skaičius	
	2013	2014	2013	2014
akademiniu sąžiningumu (plagiato atvejai)	-	-	-	3
akademine laisve	-	-	-	-
mokslo darbų vertinimo nešališkumu	-	2	-	1
lygiomis teisėmis dalyvauti konkursuose	1	6	-	2
etiškais tarpusavio santykiais	-	2	1	-
kitokio pobūdžio akademinės etikos pažeidimais	-	1	-	-
procedūromis	-	5	-	3
IŠ VISO:	1	16	1	9

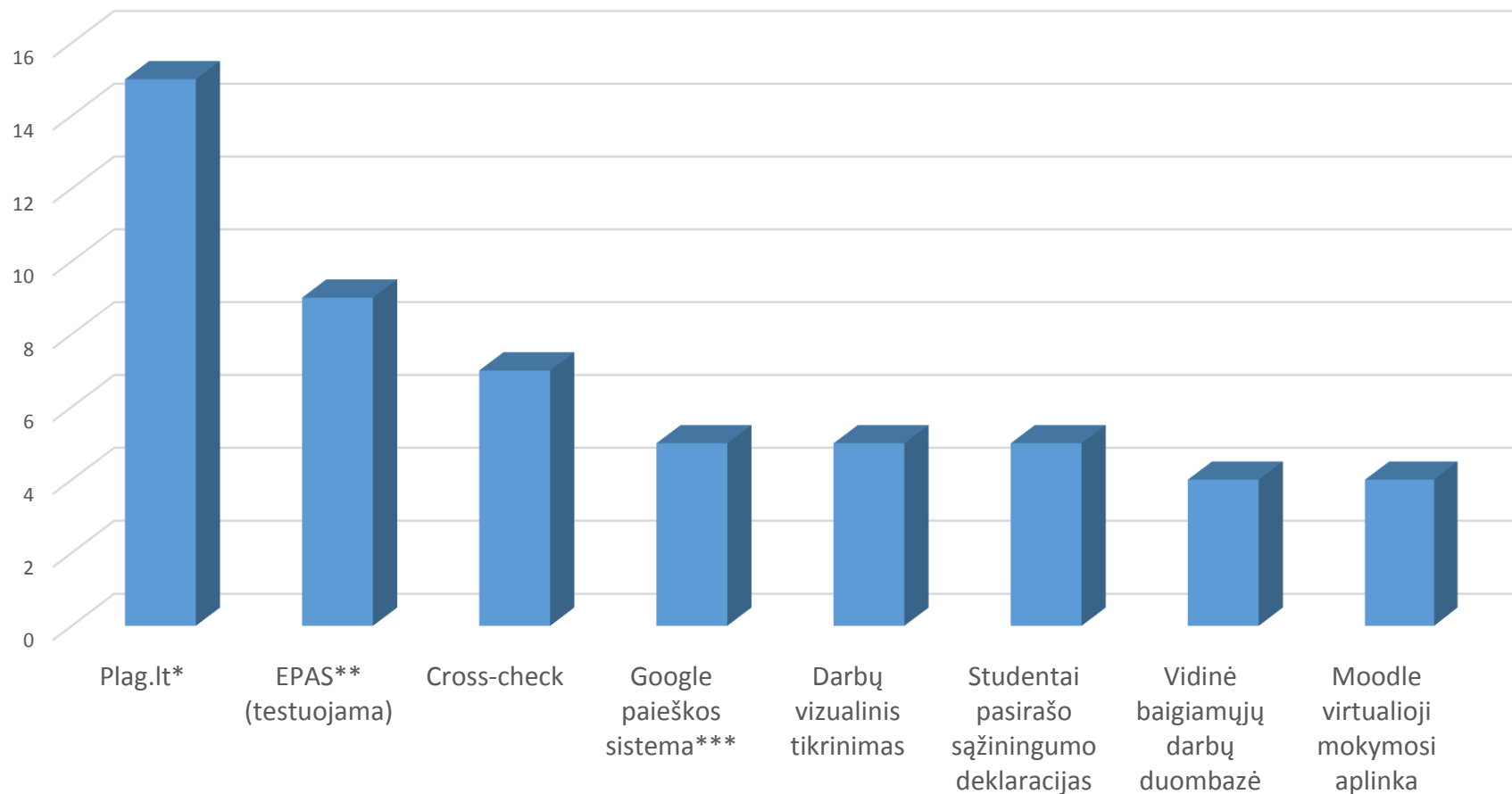
AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBOS 2014 M. ATLIKTO TYRIMAS DĖL PLAGIATŲ AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE

Nustatytų plagiatų skaičius aukštosiose mokyklose 2010-2013 m.

Iš viso aukštosios mokyklos 2010-2013 m. nustatė 406 plagijavimo atvejus.

Aukštųjų mokyklų dažniausiai naudojamos plagiatų aptikimo sistemos ir metodai

* Kai kurios aukštosios mokyklos išreiškė nepasitikėjimą Plag.lt sistema, kuri sukuria palankias sąlygas įkeltų darbų prekyba.

** EPAS (elektroninė plagiato aptikimo sistema) – dokumentų sutapties nustatymo posistemė diegiama visose Lietuvos aukštosiose mokyklose, kuri bus sukurta įgyvendinant „eLABa“ projektą.

*** Darbo vadovai dažniausiai pirminėje darbų patikros stadijoje naudoja Google paieškos sistemą.

SIŪLOMI PAGRINDINIŲ ETIKOS PROBLEMŲ AKADEMINĖJE IR MOKSLINĖJE VEIKLOJE PREVENCIJOS IR SPRENDIMO BŪDAI (1)

1. Teisės aktų tobulinimas

Kontrolieriaus tarnyba Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui pateikė Administracinių teisės pažeidimų kodekso papildymo nauju skirsniu „ADMINISTRACINIAI TEISĖS PAŽEIDIMAI AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ SRITYJE“ įstatymo projektą. Šio skirsnio straipsniuose siūlant nustatyti administracinę atsakomybę už:

- 1) mokslo ar studijų darbų rašymą turint tikslą juos parduoti, šių darbų pardavimą, jeigu tokia veika neturi versliškumo ir stambaus masto požymių;
- 2) informacijos, kurioje siūlomos mokslo ar studijų darbų rašymo už atlygį paslaugos ar kitokiais būdais skatinama pažeisti akademinę etiką ir/ar procedūras, rengimą ar pateikimą skleisti visuomenės informavimo priemonėse ir internete;
- 3) mokslo ar studijų darbų plagijavimą, neteisėtą kopijavimą ar kitokį neteisėtą kitų asmenų sukurtų intelektualios nuosavybės rezultatų naudojimą, mokslinių tyrimų plagijavimą, duomenų falsifikavimą, fabrikavimą ir kitokį mokslinių tyrimų atlikimą, pažeidžiant mokslinių tyrimų etikos principus, elgesio normas ir taisykles;
- 4) Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus reikalavimų nevykdymą.

SIŪLOMI PAGRINDINIŲ ETIKOS PROBLEMŲ AKADEMINĖJE IR MOKSLINĖJE VEIKLOJE PREVENCIJOS IR SPRENDIMO BŪDAI (2)

Teisės aktų tobulinimas (tęsinys)

Taip pat siūloma Administracinių teisės pažeidimų kodeksą papildyti straipsniu, numatančiu pareigą Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybai nagrinėti administracines bylas dėl minėtų akademinės etikos ir/ar procedūrų pažeidimų.

Siūlytina tobulinti teisės aktus, susijusius su doktorantūros organizavimu, sprendžiant mokslinio vadovo atsakomybės, autorinių teisių mokslo darbuose pažeidimo, skirtingų priėmimo į doktorantūrą tvarkų klausimus.

2. Bendradarbiavimas keičiantis informacija

Siūlytina skatinti nuolatinį valstybės ir savivaldybių, teisėsaugos institucijų informacijos, susijusios su akademinės etikos ir procedūrų pažeidimais, keitimąsi su Tarnyba.

SIŪLOMI PAGRINDINIŲ ETIKOS PROBLEMŲ AKADEMINĖJE IR MOKSLINĖJE VEIKLOJE PREVENCIJOS IR SPRENDIMO BŪDAI MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJOMS (1)

1. Plagijavimo prevencija

1.1. Siūlytina Mokslo ir studijų institucijose įdiegti (įdiegtas – tobulinti) informacines sistemas, leidžiančias patikrinti rašto darbų autentiškumą, ir jas centralizuoti.

! Šiuo metu nėra centralizuotos informacinės sistemos, kurios pagalba būtų tikrinamas rašto darbų autentiškumas, todėl Tarnybos darbuotojams tenka patiems spręsti problemas, susijusias su rašto darbų autentiškumo nustatymu.

1.2. Siūlytina visus plagijavimo atvejus nagrinėti etikos komisijoje/komitete ar kitoje institucijoje, nagrinėjančioje ginčus, susijusius su akademinė etika ir procedūromis.

2. Akademinės etikos kodeksai ir komisijos

2.1. Siūloma tobulinti mokslo ir studijų institucijų etikos kodeksus; užtikrinant studijų vykdymo ir mokslinių tyrimų atlikimo kokybę, skatinant sąžiningumą, mokslinės veiklos skaidrumą, profesinę atsakomybę bei laisvę, nustatant etines teises, įsipareigojimus ir atsakomybę.

2.2. Siūlytina keisti etikos komisijų kokybinę sudėtį (1/3 dėstytojai /darbuotojai +1/3 doktorantai/studentai + 1/3 socialiniai partneriai) užtikrinant komisijų veiklos skaidrumą. Siūlomos lygios, kiekybine prasme dalys.

SIŪLOMI PAGRINDINIŲ ETIKOS PROBLEMŲ AKADEMINĖJE IR MOKSLINĖJE VEIKLOJE PREVENCIJOS IR SPRENDIMO BŪDAI MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJOMS (2)

3. Informacijos sklaida, pažeidimų viešinimas

3.1. Siūlytina paskirti mokslo ir studijų institucijose asmenį (-is), atsakingą (-us) už informacijos, susijusios su akademinės etikos ir procedūrų pažeidimais apibendrinimą, stebėseną bei teikimą Tarnybai.

3.2. Siūlytina aukštųjų mokyklų svetainėse viešai skelbti nustatytus akademinės etikos ir procedūrų pažeidimus ir pažeidėjus, su kuriais galėtų susipažinti visa akademinė bendruomenė.

3.3. Rekomenduojama daugiau dėmesio skirti regionų žiniasklaidai, šviečiant vietos akademinės bendruomenės narius ir kitus suinteresuotus asmenis akademinės etikos ir procedūrų klausimais.

SIŪLOMI PAGRINDINIŲ AKADEMINĖS ETIKOS PROBLEMŲ PREVENCIJOS IR SPRENDIMO BŪDAI STUDENTAMS

1. Savireguliacija bei iniciatyvos

1.1. Skatinant studentų savireguliaciją, rekomenduojamas studentų komisijų/komitetų, nagrinėjančių akademinio sąžiningumo ir kitus etikos pažeidimų atvejus, aukštosiose mokyklose sudarymas.

1.2. Imtis iniciatyvų, padėsiančių užtikrinti sąžiningą egzaminų laikymą ir baigiamųjų darbų rašymą. Pavyzdžiui:

1.2.1. Tęstinė akcija, kurios metu savanoriai stebėtojai dėstytojams padėtų palaikyti tvarką egzaminų sesijos metu;

1.2.2. Organizuoti įvairias komunikacijos kampanijas bei renginius, kurių tikslas šviesti, aktualizuoti problemą bei pakeisti studentų nuostatas dėl nusirašinėjimo ir rašto darbų pirkimo.

SIŪLYMAS MSI ETIKOS KODEKSUOSE KLASIFIKUOTI ETIKOS PAŽEIDIMUS PAGAL SUNKUMO POBŪDĮ IR JŲ PADARYMO TERMINĄ (SENATIS) BEI SUSIETI JUOS SU ASMENS VERTINIMU (UŽ KADENCIJĄ, PAREIGOMS)

Etikos pažeidimus siūlytina klasifikuoti pagal sunkumo pobūdį ir nustatyti etikos pažeidimo galiojimo terminą (senaties terminą). Pvz., šiurkščiu etikos pažeidimu galėtų būti laikomas sąžiningos konkurencijos principo pažeidimas, plagijavimas, korupcija, sukčiavimas, nesąžiningumas, neteisėto poveikio MSI bendruomenės nariui darymas, kitoks apgaudinėjimas ir pan.

Toks etikos pažeidimų klasifikavimas padėtų objektyviau ir skaidriau atestuoti mokslo darbuotojus, dėstytojus pareigoms ar už kadenciją, jeigu MSI apsibrėžtų, už kokius etikos pažeidimus asmuo negali būti atestuojamas, pvz., per kadenciją padarius 1 šiurkštų etikos pažeidimą arba kelis kitokio pobūdžio etikos pažeidimus.

Děkojame už děmesj!